

Etimologija Hieronimovega imena: Srednjeveške in humanistične razlage v renesančnih rokopisih

Etimology of the Name Hieronymus: Medieval and Humanist Interpretations in Renaissance Manuscripts

Povzetek: Članek prinaša pregled razlag imena *Hieronymus*, ki jih najdemo v srednjeveških in humanističnih hagiografskih besedilih o svetnikovem življenju. Najprej se posveti napačnim razlagam iz Hieronimovih srednjeveških življenjepisih, npr. v *Plerosque nimirum* in *Zlati legendi*. Zatem se osredotoči na razlago Petra Pavla Vergerija, ki je zaradi znanja grščine prvič podal pravilno interpretacijo. Nazadnje članek prinaša še primere zapisov grških sestavin Hieronimovega imena v latinskih rokopisih in zgodnjih tiskih.

Ključne besede: Hieronim, etimologija, Peter Pavel Vergerij, grščina, rokopisi

Abstract: The article deals with various etymological interpretations of the name *Hieronymus* in medieval and early modern hagiographical texts. First it looks into the false interpretations in his earliest biographies, e.g. in *Plerosque nimirum* and in *Golden Legend*. Then it focuses on the interpretation of Pier Paolo Vergerio the Elder, who first gave the correct explanation of the name Hieronymus, owing to his knowledge of Greek. Finally the article brings some examples of scribal mistakes in the writing of the Greek words from which Jerome's name is composed.

Keywords: Jerome, etimology, Pier Paolo Vergerio, Greek, manuscripts

1. UVOD

Sveti Hieronim je pri nas precej dobro poznan. Posebno po zaslugi mednarodnega simpozija *Hieronymus noster*, ki je leta 2019 potekal ob 1600. obletnici njegove smrti, člankov in zbornikov, ki so po njem nastali,¹ ter nedavne celotne izdaje prevoda njegovih pisem,² je slovensko

¹ Simpozij je potekal med 23. in 26. oktobrom leta 2019, prispevki pa so zbrani v 2. št. revije *Bogoslovni vestnik* leta 2021, v 2. št. revije *Clotho* leta 2021, v 1. št. revije *Edinost in dialog* leta 2020, in v 1–4. št. revije *Zgodovinski časopis* leta 2021 (Bogataj 2021, 265–269).

² Prelomno delo je pod uredniško taktirko Mirana Špeliča izšlo leta 2021 pri Celjski Mohorjevi družbi.

bralstvo dobilo na voljo mnogo informacij o njegovem strokovnem in literarnem ustvarjanju. Prav zato bi se morali še toliko bolj zavedati, da je bil Hieronim še mnogo več kot prevajalec Biblije: bil je izreden učenjak, jezikoslovec in teolog, ki je poznal ključne osebnosti svojega časa in si dopisoval z njimi, na njegova dela pa so se pozneje opirali in z njimi vzpostavljali literarni dialog številni pomembni pisci iz vse Evrope.

Žal pa prav vidik recepcije Hieronimovih del in njegovega življenja pri nas – z izjemo brezizhodnega vprašanja glede ubikacije njegovega rodnega Stridona (Valenčič 2007; 2020) – še ni bil deležen natančnejše pozornosti. To dejstvo je še toliko bolj presenetljivo, ker so o Hieronimu pisali tudi nekateri pomembni pisci, ki prav tako izhajajo z današnjega slovenskega ozemlja. Ena takih osebnosti je bil Koprčan Peter Pavel Vergerij Starejši (1370–1444), ki je v letih med 1391 in 1408 napisal ter po mestih severne Italije in Istre tudi izvedel vsaj deset pridig oz. slavnih govorov na čast svetemu Hieronimu³. Poleg tega, da Vergerijevi govori veljajo za prvi primer pridig na čast krščanskega svetnika, ki sledijo zakonom klasične retorike na zahodu, je Vergerij v njih tudi prvi zapisal pravilno etimološko razlago Hieronimovega imena (McManamon 1999, 16–17). Ker pa ta izhaja iz grščine, katere pisave so bili srednjeveški in zgodnjehumanistični pisci v veliki večini nevešči, so se pri njihovih zapisih pojavile zanimive napake. Prispevek zato najprej našteje nekaj zgodnejših etimoloških interpretacij imena *Hieronymus*, se zatem osredotoči na Vergerijevo pravilno interpretacijo in nazadnje prikaže nekaj poskusov grških zapisov etimoloških sestavin Hieronimovega imena v zgodnjehumanističnih rokopisih.

2. SREDNJEVEŠKE INTERPRETACIJE HIERONIMOVEGA IMENA

Najverjetneje predvsem zaradi pomanjkanja zgodovinskih podatkov o njegovem življenju se je kult svetega Hieronima začel opazno razvijati šele v srednjem veku (Cain 2019, 3). Zaradi občutka bližine z njegovimi filološkimi prizadevanji so se zanj sprva začeli zanimati karolinški učenjaki, ki so si ga predstavljali predvsem kot prevajalca in učenjaka (Rice 1988, 26–27). V tem obdobju sta v 9. stoletju neodvisno druga od druge nastali tudi prvi, anonimni legendi o njegovem življenju: *Hieronymus noster* in *Plerosque nimirum*⁴. Medtem ko prvo besedilo poudarja predvsem Hieronimove pretresljive sanje, v katerih ga Bog obtoži »ciceronijanstva«, ga *Plerosque nimirum* upodablja kot miroljubnega skrbnika (moške) samostanske skupnosti, pri čemer inventivno dodaja zgodbo o Hieronimovi udomačitvi puščavskega leva: Hieronim mu je iz šape izbezal trn, lev pa je v zameno ostal zvest stražar Hieronimovega samostana⁵.

Plerosque nimirum prinaša tudi prvi poskus etimološke razlage Hieronimovega imena. Zaradi že starodavnega prepričanja, da med osebo in njegovim imenom obstaja pomembna, skoraj magična povezava (*nomen est omen*), so namreč tudi prvi srednjeveški hagiografi svetniška imena skušali etimološko interpretirati, in sicer tako da bi z razlago dodatno argumentirali svetost (Rice 1988, 24). Avtor *Plerosque nimirum* je posegel po grščini in ime *Hieronymus* razdelil na dva dela: *hier-*, ki ga je, pravilno, interpretiral kot iz *ἱερός*, svet (*sanctus*), in *nimus*, ki pa ga je (napak) izpeljal

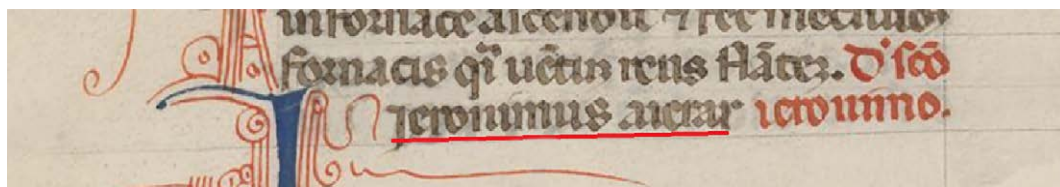
³ Vseh deset pridig vključno s podatki o njihovi rokopisni tradiciji in prevodom je leta 1999 izdal Američan John McManamon pod naslovom *Pierpaolo Vergerio the Elder and Saint Jerome: An Edition and Translation of Sermones Pro Sancto Hieronymo*. V slovenščino je bila do sedaj prevedena ena sama izmed Vergerijevih pridig (Božič 2023, 127–133), pregledna študija Vergerijevih govorov pa prav tako ostaja desiderat.

⁴ Obe legendi se naslanjata na Marcellinovo kroniko iz 6. stoletja, ki podaja poenostavljeno različico Hieronimovega življenjepisa: Hieronim je v Rimu prejel klasično izobrazbo in bil posvečen, nato pa se je odpravil v Betlehem, kjer se je posvetil življenju svetosti v predanosti Bogu. (*Hieronymus noster litteris Graecis ac Latinis adprime eruditus, presbyter quoque ibidem ordinatus est. Porro ad Bethleem oppidum iuuenis aduenit, ubi prudens animal ad praesepe domini se mox optulit permansurum.*)

⁵ V umetnostni tradiciji je lev poleg kardinalske kape in kamna, s katerim se Hieronim bije po prsih, najpogostejši Hieronimov atribut. Zgodba o udomačitvi leva v resnici izhaja iz Ezopovih basni in se je prenesla prek grškega življenjepisa vzhodnega svetnika po imenu Gerasimus (Rice 1988, 39–40).

iz νόμα oz. νόμος, postava (*lex*)⁶. Hieronimovo ime naj bi torej pomenilo »sveti postava«, kar je primerno, saj »je s svojim neomajnim prizadevanjem v hebrejskih spisih jasno pokazal Božjo postavu, ki, prosta vse strogosti, človeštvu naznanja prihod zvestega, svetega in usmiljenega Očeta«⁷.

Drugi pomembnejši avtor, ki se je lotil razlage Hieronimovega imena, je bil Jakob iz Voragine (ca. 1230–1298). V svoji enciklopedični zbirki svetniških rokopisov *Zlata legenda* (*Legenda Aurea*, ok. 1259 do 1266) podaja Hieronimov življenjepis na podlagi že obstoječih biografij, in sicer tako da še bolj poudari njegovo svetniškost⁸. O pomenu Hieronimovega imena se Jakob iz Voragine na široko razpiše takoj na začetku legende. Po zgledu *Plerosque nimirum* Hieronimovo ime razdeli na dva dela, pri čemer za prvega enako trdi, da izhaja iz grškega ἱερόν, svet, medtem ko za drugi del pravi, da lahko izhaja ali iz (latinskega!) *nemus*, nasad oz. gozdič, in torej pomeni »sveti gozdič«, ali pa skladno s *Plerosque nimirum* iz grškega νόμα oz. νόμος⁹. Temu spet sledi argumentacija: Hieronim je bil svet, »kar pomeni trden, čist in zamazan s krvjo, kot so bile svete posode v templju, ki so bile namenjene uporabi pri liturgiji«; pa tudi zato, ker je bil »trden v dobrih delih, čistih misli in okrvavljen zaradi premišljevanja Kristusovega trpljenja«, hkrati pa »zaradi tolmačenja in razlage Svetega pisma«¹⁰. Argumentaciji drugega dela svoje interpretacije posveti zgolj kratko poved: gozdič (*nemus*) bi lahko zaznamoval gozdič, v katerem je nekoč bival – ko je kot puščavnik prestajal pokoro zaradi branja poganskih del, postava (*lex*) pa ponazarja disciplino, ki jo je učil v svoji samostanski skupnosti, ali pa njegovo razlago in prevajanje Svetega pisma¹¹.

Slika 1: Rokopis O: Izsek z začetka Hieronimovega življenjepisa iz Zlate legende Jakoba iz Voragine iz humanističnega rokopisa kardinala Orsinija: z rubriciranimi črkami je zapisan naslov: *D(e) s(an)c(t)o Ieronimo*, pred tem pa so začetne besede: *Ieronimus a ierar*.

Jakob iz Voragine nato povsem brez etimološke argumentacije doda še, da Hieronimovo ime lahko pomeni tudi podoba lepote (*visio pulchritudinis*), saj je v njem združenih pet vrst lepote: duhovna (*spiritualis*), moralna (*moralis*), razumska (*intellectualis*), nadsustancialna oz. božanska (*supersubstantialis, quae est divina*) in božanska (*celestis*) lepota. Temu doda tudi razlago, da je Hieronim znal presoјati besede, tako svoje lastne kot besede drugih, pri čemer je svoje izgovarjal z natančnim premislekom, drugim pritrdil, če so bile resnične, in jih zavrnil, če so bile napačne, ter razlagal dvome (Graesse 1801, 653). Ta dodatek Rice razlaga kot impliciten poklon Hieronimovim filološkim spretnostim (Rice 1988, 24). Gostobesednim interpretacijam Jakoba iz Voragine je

⁶ Grške črke so pisarji seveda zapisovali prečrkovano v latinico in v drugačni obliki: *hiera* ali *iera*. Glej sliko 1.

⁷ *Hieronimus quoque Aeolice, Latine omnino sacra lex intelligitur. Jure igitur Hieronymus, id est, sacra lex, de pio gignitur patre: ut studioso ejus labore ex Hebraeorum scriptis absque scrupulositate, alma pateret Lex, quae humano generi, sua austeritate remota, pium ac sacrum, misericordemque patrem nuntiaret venturum* (Mombritius 1901, 31).

⁸ Epizoda o levu v Hieronimovem življenjepis v *Zlati legendi* zavzema skoraj polovico besedila.

⁹ *Ieronimus dicitur a ierar, quod est sanctum, et nemus, quasi sanctum nemus, uel noma, quod est lex* (Graesse 1801, 653). Pri tem Jakob iz Voragine *nemus* iz *nymus* verjetno izpeljuje zaradi zabrisane razlike med vokalom *i* in *e* v pozni latinščini.

¹⁰ *Fuit enim sanctus, id est firmus uel mundus uel sanguine tinctus uel sacro usui deputatus, sicut uasa templi dicebantur sancta quia sacro usui deputata. Fuit enim sanctus, id est firmus in bono opere per perseuerantiam longanimitatem, mundus in mente per puritatem, sanguine tinctus per dominice passionis meditationem, sacro usui deputatus per scripture sacre expositionem et interpretationem* (Graesse 1801, 653).

¹¹ *Dicitur et nemus a nemore ubi conuersatus aliquando fuit et lex propter regularem disciplinam quam monachos suos docuit, uel quia sacram legem exposuit et interpretatus fuit* (Graesse 1801, 653).

sledil tudi največji Hieronimov biograf s konca 13. stoletja, Johannes Andreae (ca. 1270–1348), in jih v svojem florilegiju Hieronimovih del *Hieronymianus* skorajda dobesedno ponovil¹².

3. PETER PAVEL VERGERIJ IN NJEGOVI SERMONES PRO SANCTO HIERONYMO

Prvi avtor, ki dejansko poda pravilno etimološko razlago imena *Hieronymus*, je Peter Pavel Vergerij Starejši. Ta koprski humanist se je, potem ko je njegova družina po napadu genovskih čet na beneški Koper srečno pribežala v Čedad, zaobljubil, da bo svetnika na njegov god (30. septembra) vsako leto počastil z javnim slavnim govorom (McManamon 1999). Te je Vergerij imel v več severnoitalijanskih in istrskih mestih, zelo hitro pa so bili tudi zapisani in so se že zgodaj v petnajstem stoletju razširili v številnih rokopisih, pozneje pa tudi v zgodnjih tiskih. Zaradi njihove dovršenosti, ki sledi pravilom klasične retorike, so jih humanisti pogosto vključevali v kompendije za poučevanje retorike, tiskarji zbranih Hieronimovih del pa so jih radi uporabljali kot biografske uvode¹³. Danes je ohranjenih deset Vergerijevih govorov – čeprav v nobenem od rokopisov ni ohranjenih vseh deset skupaj –, izmed katerih je najzgodnejši od njih datiran v leto 1392 (a zagotovo ni bil prvi), najpoznejši pa v leto 1408.

V govorih je Vergerij poudarjal Hieronimovo znanje jezikov in učenost, ki pa ju je bil svetnik v svojih prevodih in komentarjih svetih besedil venomer pripravljen podrediti veri. Za Vergerija in njegove sodobnike je tako predstavljal posebitev zaveze med klasično izobrazbo in biblično eksegezo ter je postal zavetnik humanistične izobrazbe (McManamon 1999, 16–19). Pri razlagi Hieronimovega imena je Vergerij sprva sledil razlagam svojih predhodnikov. V govoru, ki je oštevilčen s št. 7 in ga žal ni mogoče natančno datirati¹⁴, najprej povzame vse dotedanje interpretacije Hieronimovega imena, tako iz *Plerosque nimirum* kot Jakoba iz Voragine:

»Beseda Hieronim pomeni sveti nasad (*nemus*); nasad, poln vseh vrst vrlin in znanosti, ali pa postava (*lex*), in sicer kot način svetega in častnega življenja. Lahko pa pomeni tudi nekoga, ki zna določiti pomen besed – in določil ga je pravilno.«¹⁵

Po študijskem obisku v Firencah (1399–1400), kjer se je Vergerij v skladu s humanističnimi smernicami svojega časa posvetil tudi učenju grščine pri slavnem učitelju Manuelu Hrizolorasu (1350–1415), je za razlago Hieronimovega imena začel uporabljati drugačno interpretacijo. Novopridobljeno znanje grščine ga je namreč pripeljalo do pravilne etimologije, in sicer iz besed *ἱερόν*, svet, in *ῥομᾱ*, ime. V osmem izmed svojih slavnih govorov, ki ga je izvedel na papeškem dvoru leta 1406, Vergerij tako zapiše: »Ne gre le za to, da je imel sveto ime, kar namreč pomeni beseda Hieronim, temveč da je imel v sebi svetost samo.«¹⁶

4. RAZLAGE HIERONIMOVEGA IMENA V ROKOPISIH IN PRVIH TISKIH

Vergerijevemu zgledu čaščenja svetega Hieronima s slavnimi govori so sledili številni poznejši italijanski humanisti. V nekaterih univerzitetnih mestih, npr. v Padovi, so govori

¹² O tem florilegiju velikega zgodnjemodernega pravnika, ki so mu sodobniki rekli tudi *iuris canonici fons et tuba*, piše npr. (Bauer 1989, 199–221).

¹³ Za kratko obravnavo govorov predvsem z vidika klasične retorike glej: Božič 2021, 525–538.

¹⁴ Govori niso oštevilčeni v skladu s časovno kronologijo.

¹⁵ *Hieronymus enim interpretatur sacrum nemus – nemus, inquam, virtutum et scientiarum omnium – vel sacra lex, lex siquidem et norma sancte et honeste vivendi, vel diiudicans elocutiones, et sane diiudicatur* (McManamon 1999, 214).

¹⁶ *Itaque non tam sanctum nomen habuit, quod ipsum denotat Hieronymi vocabulum, quam ipsam in se habuit sanctitatem* (McManamon 1999, 228). Ta govor je znan tudi zato, ker Vergerij v njem poda novo interpretacijo Hieronimovih sanj o obtožbi ciceronijanstva. Po njegovem namreč Bog Hieronima ni okaral zato, ker bi bral Cicerona in poganske tekste *per se*, temveč le zato, ker jih je preveč bral – in je zato morda zapostavil preučevanje božje besede.

med študenti postali del tradicije¹⁷. Tudi sicer je bil Hieronim med humanisti nadvse priljubljen. Številni od njih so se tudi filološko ukvarjali z njegovimi deli in pripravljali nove izdaje. Nekateri se v svojih uvodih dotikajo tudi razlage Hieronimovega imena, pri čemer je zanimivo primerjati, ali se pri tem opirajo na starejše interpretacije ali pa so že seznanjeni z Vergerijevo razlago.

Slavni filolog Erazem Rotterdamski (1466–1536), ki se je lotil prelomnega, legend in mitov prečiščenega Hieronimovega življenjepisa *Hieronymi Stridonensis Vita* – in je seveda izvrstno obvladal grščino – v svojem delu zapiše:

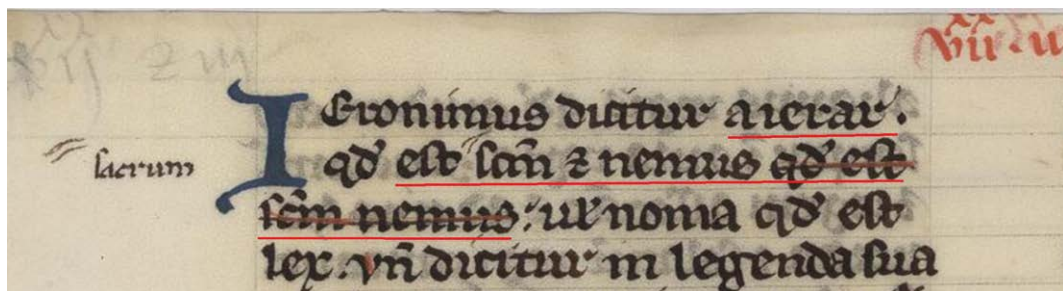
»Njegovemu očetu je bilo, kot sam pravi, ime Evzebij, kar izhaja iz grške besede za pobožnost. To je povedno: nadvse namreč pritiče, da je junak svetega imena – to namreč pomeni beseda ἱερώνυμος – rojen iz pobožnega moža. Slava tega imena je vredna kristjana, saj ne izhaja iz grbov ali podob slavnih prednikov, iz uničenih mest ali pobitih čet, temveč iz življenja v pobožnosti in svetosti.«¹⁸

Zanimivi so tudi primeri rokopisov, v katerih poznejši uporabniki komentirajo ali preprosto prečrtajo napačne razlage, npr. v rokopisih *Svete legende*, kjer včasih označijo napačno razlago sestavine – *nimus* kot gozdič (gl. sliko 2). Zaradi številnih različic razlage imena Hieronymus je med avtorji včasih prišlo tudi do zmede. Niccolò Bonavia (fl. ca. 1410), eden od padovanskih študentskih govornikov, ki je v Padovi leta 1410 imel slavljeni govor na čast Hieronimu, denimo Hieronimovo ime po zgledu *Plerosque nimirum* izvaja iz grških besed ἱερὸν in νόμος, kar potem v latinščino prevede kot »postavbo svetosti (*norma sanctitatis*)« in ne »sveta postava (*lex sacra*)« kakor pred njim. Pri tem ni mogoče zatrditi, ali je Bonavia to namenoma storil ali pa Vergerijeve interpretacije še ni poznal. Zagotovo pa je bil njegov govor za sv. Hieronima nadvse razširjen in se je ohranil v vsaj petih zgodnjehumanističnih rokopisih. Zaradi poskusov pisarjev, da bi avtorjevo interpretacijo zapisali v grških črkah, ki jih več kot očitno niso bili veščji, so ti sijajna paleografska kurioziteti – izbrani odlomki so v ponazoritev objavljeni na koncu članka. Pisar enega od rokopisov (K) se odloči izključno za latinico in grške črke zapiše približno v latinici – morda kot bi jih slišal izrečene (slika 2). Pisar rokopisa iz Vatikana (V) se trudi posnemati grško pisavo, a mu to ne uspe najbolje: v besedi ἱερά v skladu z izgovorom namesto jote uporabi ipsilon, besedo νόμος pa zaradi glasovne podobnosti namesto z omikronom zapiše z ipsilonom, medtem ko drugi omikron zamenja z omego, ki je v drugem delu skoraj enaka sigmi. Poleg tega nadpisano doda še latinsko transliteracijo teh dveh besed (slika 3)¹⁹. Pisec naslednjega rokopisa (B) naredi podobne napake (slika 4). Lep primer je tudi pisar riemskega rokopisa (R), ki se sicer potruji z grško pisavo, a nato ob rob besede ime še prečrkuje v latinici (slika 5).

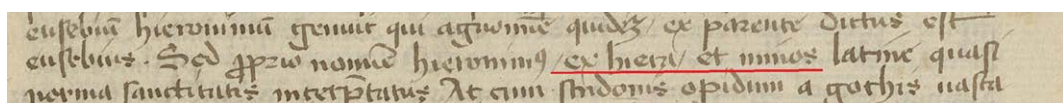
¹⁷ Ustanovitelj kapelanije v padovanski cerkvi Sv. Andreja Bonifacio Boccabadati je denimo v svoji oporoki navedel željo, naj se do oltarja sv. Hieronima v stranski ladji vsakoletno izvaja procesija s slavnim govorom na čast sv. Hieronimu, ki naj ga ima najboljši izmed študentov retorike (PAS, T. XVI).

¹⁸ *Patri nomen fuisse Eusebio, declarat ipse, quod Graecis a pietate dictum est, non absque praesagio; quod pulchre conveniat, ut ex pio nascatur ille sacri nominis heros: nam id sonat ἱερώνυμος. Atque ea demum est digna Christiano nominis gloria, quae non ex stemmatis aut imaginibus, non ex oppidis eversis aut concisis copiis, sed ex vita pie sancteque acta nascitur* (Ferguson 140).

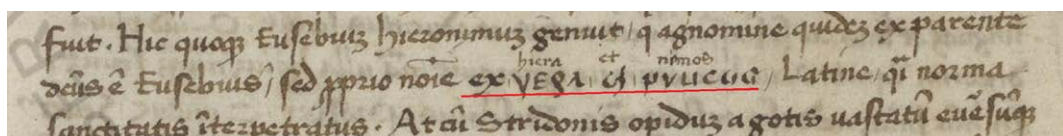
¹⁹ *Stemme codicum* celotne rokopisne tradicije Bonavievega govora žal še ni bilo mogoče izdelati, zato ni mogoče vedeti, od kod je pisar prepisoval ali je morda pisal po nareku.

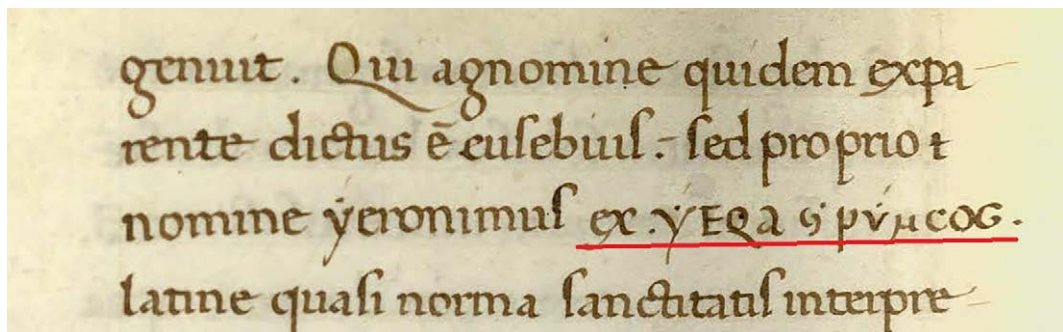
Slika 2: Rokopis A: Izsek z začetka Hieronimovega življenjepisa iz Zlate legende, kjer je pisar prečrtal izmišljeno razlago Jakoba iz Voragine, da prvi del imena izhaja iz besede nemus kot gozdič. Transkribirano: Ieronimus dicitur a ierar q(uo)d est s(an)c(tu)m et nemus q(uo)d est s(an)c(tu)m nemus; vel noma ...

Slika 3: Rokopis K: Pisar grški besedi iepón in vóμος zapiše (napak) transliterirano: hiera et nimos.

Slika 4: Rokopis V: Pisar besedo vóμος zapiše z ipsilonom in nerodno omego.

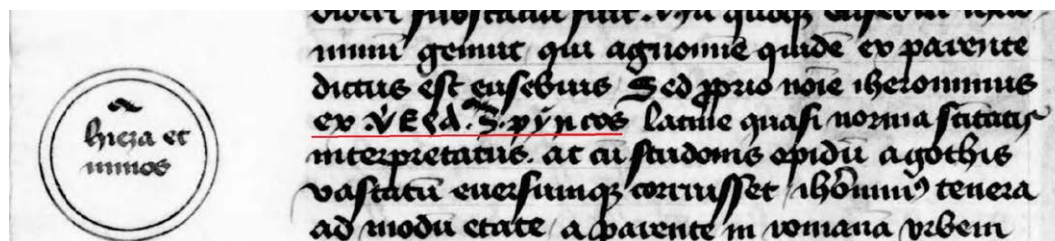

Slika 5: Rokopis B: Podobno kot pisar rokopisa V, tudi tu pisar besedo vóμος zapiše z ipsilonom, omega pa deluje, kot bi bila sestavljena iz dveh črk.

Zanimive so tudi različice razlage Hieronimovega imena v prvih tiskih njegovih zbranih del, kamor so tiskarji prilagali poseben dodatek z njegovim življenjepisom. Posamezni življenjepis ima lahko v različnih izdajah različne razlage Hieronimovega imena. Pri tem velja omeniti delo *Hieronymianus Mariana* Vittorija (1485–1572), ki je bilo v tiskarni Alda Manunzia objavljeno med letoma 1565 in 1572²⁰. Prva izdaja Vittorijevega dela (1565) je navajala, da ime Hieronim pomeni

²⁰ Delo je v protireformacijski gesti naročila papeška kurija kot zamenjavo za Hieronimov življenjepis Erazma Rotterdamskega (Sola 2020, 1–8).

sveta postava²¹, medtem ko je druga različica, ki je izšla enajst let pozneje (1576), po Vittorijevi smrti podala pravilno razlago: »sveto ime«²². Slednjo je Vittori sicer zagotovo poznal, zato se poraja vprašanje, ali je bil razlog za njegovo izbiro četudi napačne razlage v prvi izdaji njegova protierazmovska naravnost (Sola 2020, 245). Vsekakor pa je od 16. stoletja v biografskih dodatkih Hieronimovih del kot avtoritativna interpretacija njegovega imena dokončno prevladala Vergerijeva izpeljava.

Slika 6: Rokopis R: Fin marginalni pripis, ki grški besedi prečrkuje: *hiera et nimos*.

5. ZAKLJUČEK

Prispevek podaja oris različnih izpeljav Hieronimovega imena od njegovih prvih življenjepiscev do pravilne interpretacije, ki jo je po zaslugi vsaj osnovnega znanja grščine kot prvi leta 1406 podal koprski humanist Peter Pavel Vergerij. Omembe različnih avtorjev, ki so se v svojih delih naslanjali na Hieronima ali pa so njegova dela urejali, želijo poudariti tudi pomen raziskovanja recepcije ne le Hieronimovih del, temveč tudi njegove osebnosti kot take, saj je še posebej v času humanizma številnim učenjakom pomenila zgled izrednega prevajalca in filologa. Prispevek želi opozoriti tudi na nekatere zanimivosti, na katere je mogoče naleteti le med pregledovanjem rokopisnega gradiva, in tako spodbuja k širšemu raziskovanju le-tega, še posebno tistih avtorjev ali rokopisov, ki izhajajo z našega območja oziroma so z njim povezani tako tesno kot Hieronim ali Peter Pavel Vergerij Starejši in njuna dela.

REFERENCE

Arhivsko gradivo:

Padova, Archivio di Stato T. XVI. (PAS)

Rokopisi:

A – Vatikan, Vatikanska apostolska knjižnica, MS Borgh. 3.

B – Oxford, Bodleian Library, MS Canon. Pat. Lat. 27, fols. 219r–236v.

K – Krakov, Biblioteka Jagiellońska, MS BJ 519, fols. 66r–69r.

O – Vatikan, Vatikanska apostolska knjižnica, MS Arch. Cap. S. Pietro. E.18, fol. 175 v.

R – Reims, Bibliothèque Municipale, MS 381, fols. 23r–30v.

V – Vatikan, Vatikanska apostolska knjižnica, MS Vat. Lat. 5994, fols. 3r–7v.

Bauer, Erika. 1989. Hieronymus und *Hieronymianus*. Johannes Andreae und der Hieronymuskult. *Daphnis* 18: 199–221.

Bogataj, Jan Dominik, Rajko Bratož, Alenka Cedilnik, David Movrin, Miran Špelič, Rafko Valenčič. 2021. Uvodnik/Editorial. *Bogoslovni vestnik* 81, št. 2: 265–269.

²¹ *Ieronymus, quod nomen sacram legem significat* (Sola 2020, 425).

²² *Ieronymus, quae vox sacrum nomen significat* (Sola 2020, 425).

- Božič, Anja.** 2021. Movere and delectare after St. Jerome: Pier Paolo Vergerio's Fifth Sermon *Pro Sancto Hieronimo*, *Bogoslovni vestnik* 81, št. 2: 525–538.
- Božič, Anja.** 2023. Peter Pavel Vergerij Starejši: *Sermo pro Sancto Hieronymo* 5. *Tretji dan* 50, št. 3: 127–133.
- Cain, Andrew.** 2019. *The Letters of Jerome: Asceticism, Biblical Exegesis, and the Construction of Christian Authority in Late Antiquity*. Oxford: Oxford University Press.
- Ferguson, Wallace.** 1933. *Erasmi Opuscula*. Haag: Springer, 125–190.
- Graese, Jean George Théodore, ur.** 1890. *Jacobus de Voragine: Legenda Aurea*. Bratislava: Guilelmum Koebner.
- McManamon, John M.** 1999. *Pier Paolo Vergerio the Elder and Saint Jerome: An Edition and Translation of 'Sermones Pro Sancto Hieronymo'*. Tempe: MRTS.
- Brunet, Adifred, ur.** 1910. *Mombritius: Sanctuarium seu Vitae sanctorum*. Pariz: Apud Albertum Fontemoing.
- Rice, Eugene.** 1988. *Saint Jerome in the Renaissance*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Sola, Francesca.** 2020. An edition for the Counter-Reformation. The *Opus Hieronymianum* by Mariano Vittori (1565–1572). Doktor-ska disertacija. Univerza v Macerati.
- Špelič, Miran, ur.** 2021. *Hieronim: Pisma*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Valenčič, Rafko.** 2007. *Sveti Hieronim – mož s Krasa. Prispevek k ubikaciji Stridona, rojstnega kraja sv. Hieronima*. Ljubljana: Družina; ZRC TEOF.